STOWARZYSZENIE
NA RZECZ WSPIERANIA
BIORÓŻNORODNOŚCI
MATECZNIK

Referat prezentowany na konferencji
“O ochronie oraz użytkowaniu
zasobów naturalnych, puszczach,
lasach i ich mieszkańcach
Orzechowo Morskie 2019

Dofinansowanie ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

Niniejszy materiał został sfinansowany
ze środków Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za jego treść
odpowiada wyłącznie Stowarzyszenie na Rzecz
Wspierania Bioróżnorodności MATECZNIK
w Szczecinku.

WAŻNE FAKTY Z HISTORII

- 1919 ginie ostatni osobnik z naturalnej populacji w Puszczy Białowieskiej (1926 na Kaukazie)
- 1923 utworzenie Międzynarodowego Towarzystwa Ochrony Żubra i Księgi Rodowodowej
- 1924 stan liczbowy gatunku to 54 (29 M i 25 F) osobników w niewoli
- 1952 pierwsza reintrodukcja do Puszczy Białowieskiej
- 1991-1998 spadek liczebności populacji w Europie o 20% z powodu zmian ustrojowych
- 2004 opublikowanie „Status Survey and Conservation Action Plan" dokumentu wskazującego na zagrożenia i cele ochrony
- 2007 zatwierdzenie przez kierownictwo MŚ „Strategii" dla Polski bazującej na dokumencie IUCN

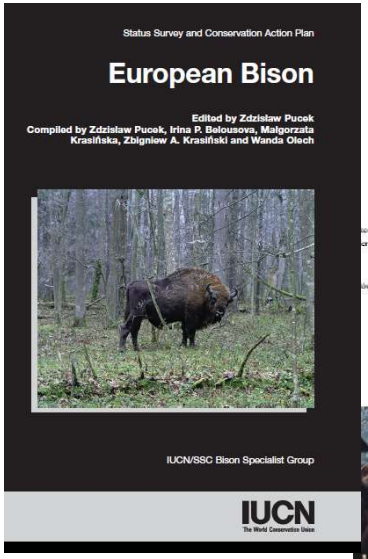

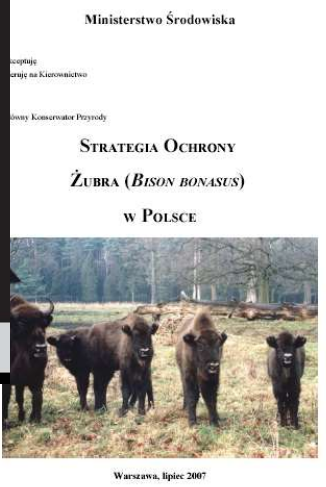

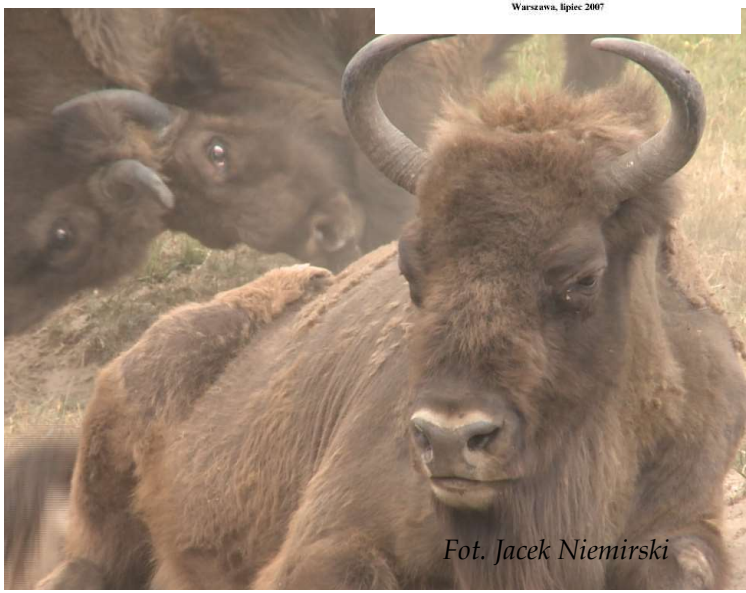

ROK 2001

Stan populacji w Europie:
2864 osobniki w tym 1710 w wolnych populacjach

W Polsce cała populacja liczyła **717** os. (25%) w tym 548 żubrów (32%) na wolności
na pięciu stanowiskach

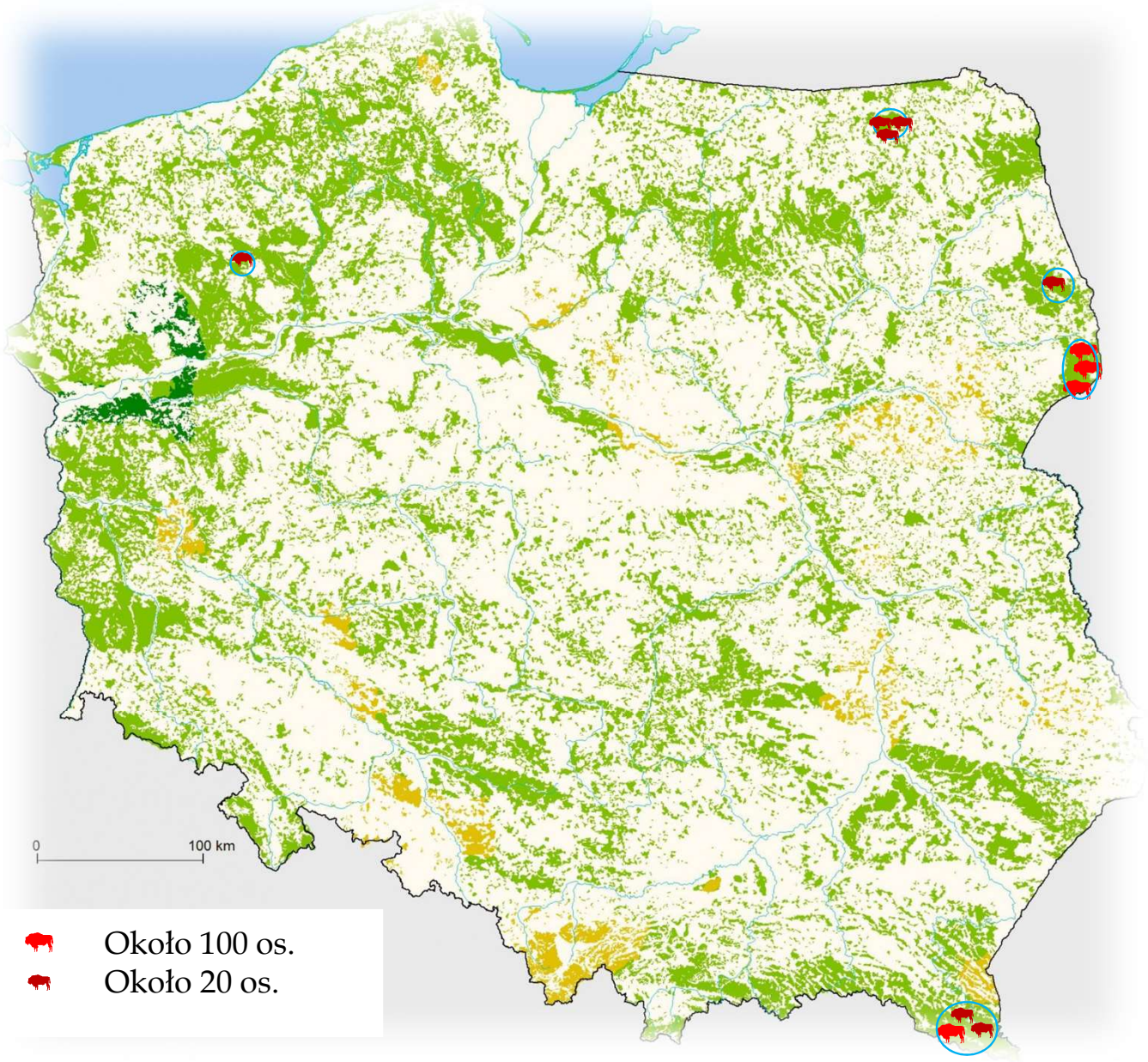

STRATEGIA DLA WOLNYCH POPULACJI

CEL: *Zwiększenie liczebności i zasięgu populacji przy minimalizacji konfliktów*

- poprawa bazy żerowej (odtworzenie łąk śródleśnych, poletka, retencja wody, odpowiednia liczba właściwie ulokowanych miejsc dokarmiania),
- prowadzenie kompleksowego monitoringu i zachowanie zmienności genetycznej,
- minimalizacja szkód powodowanych przez żubry w gospodarce rolnej i leśnej,
- określenie możliwości rozwoju istniejących populacji żubrów i tworzenie nowych stad żubrów

Czyli konieczność aktywnej (czynnej) ochrony gatunku ➡ tworzenie metapopulacji

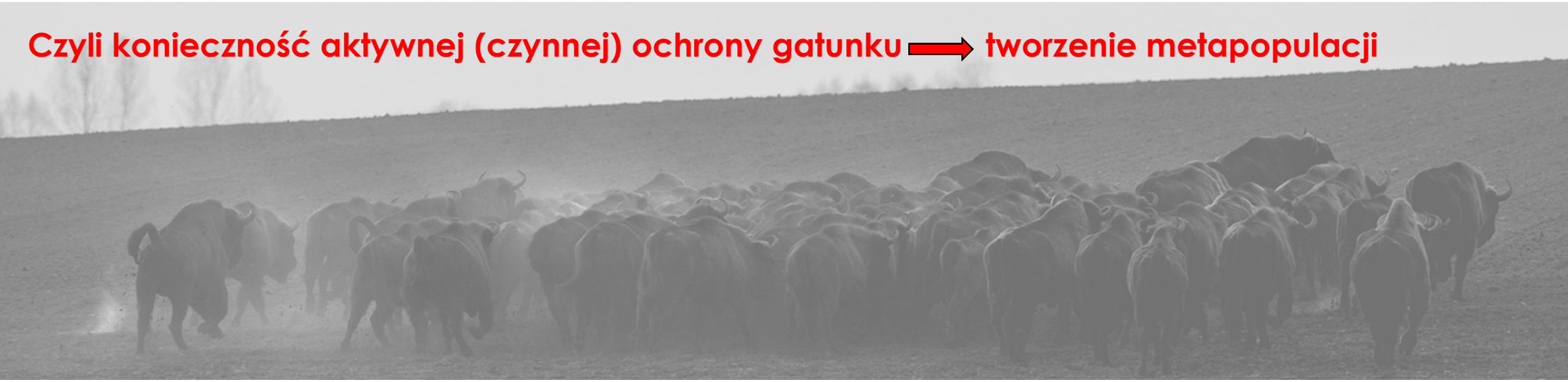

DZIAŁANIA W TERENIE

- rekultywacja, koszenia łąk, zbiór siana
- sady owocowe
- poletka zgryzowe
- oczka wodne / wodopoje
- zakup i rozwiezienie karmy
- budowa brogów
- czyszczenie miejsc dokarmiania

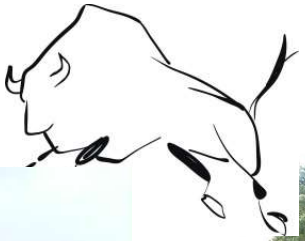

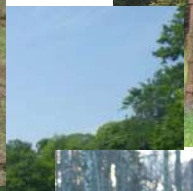

NOWE MIEJSCA WSIEDLANIA - NOWE SUBPOPULACJE

- wsiedlenie żubrów
- badanie możliwości siedliskowych i społecznych
- wywozy za granicę

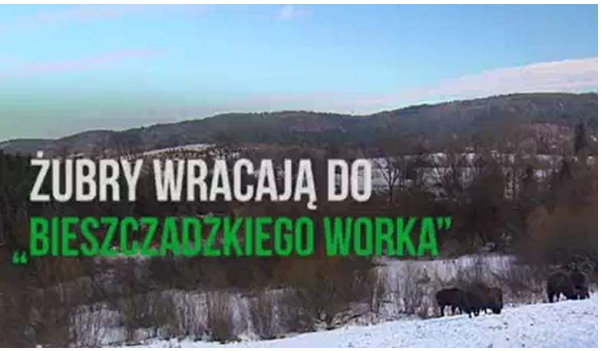

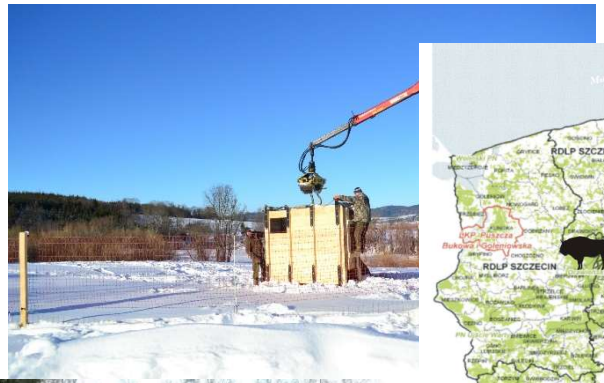

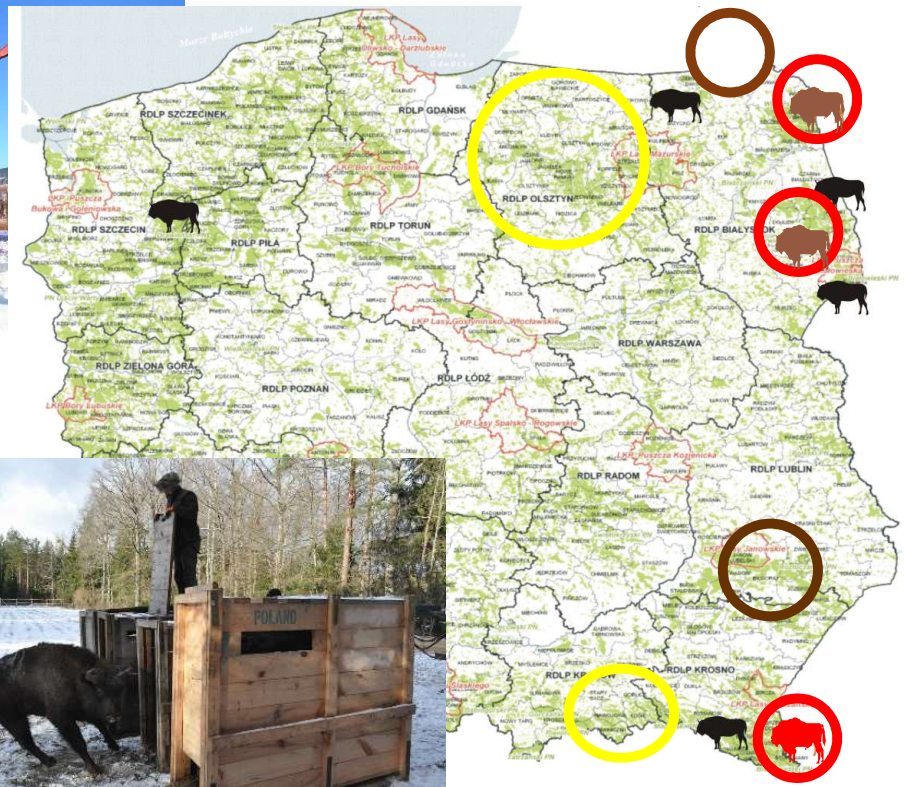

MONITORING

- rozmieszczenia i preferencji siedliskowych
- struktury populacji
- zdrowia
- parazytologiczny
- genetyczny
- ekologiczny

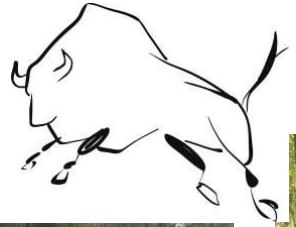

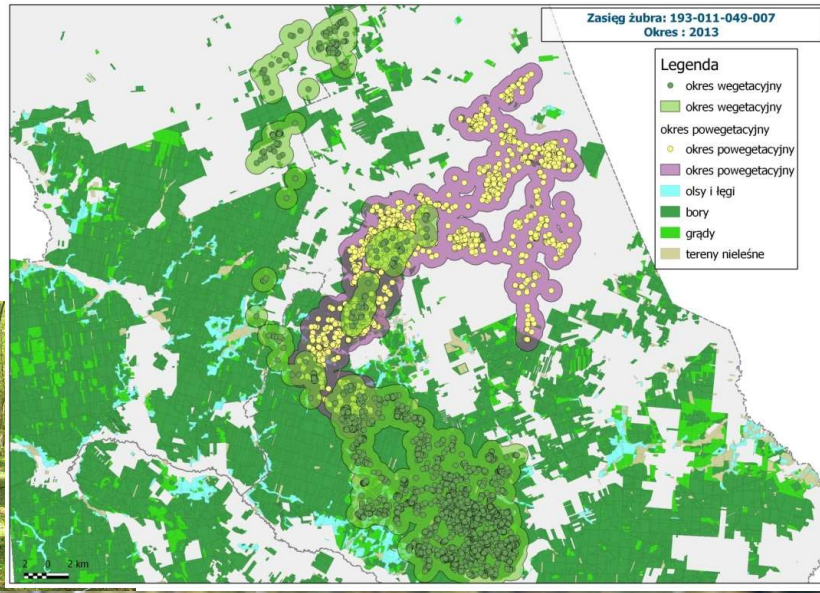

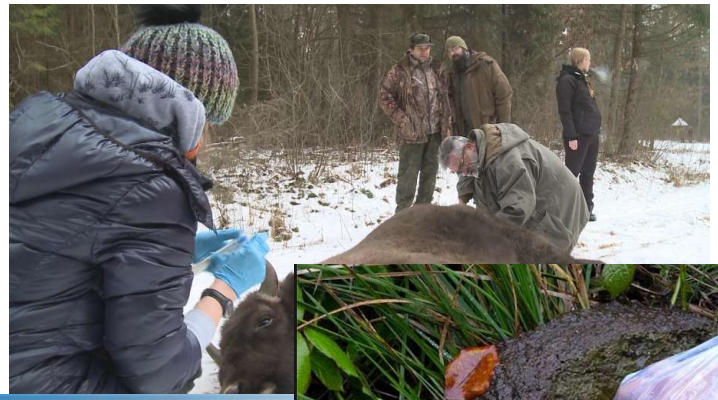

BANK TKANEK i DNA ŻUBRA

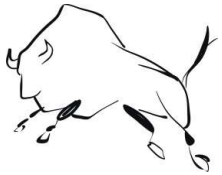

- pobieranie *post mortem* komórek rozrodczych
- kriokonserwacja gamet i embrionów
- kriokonserwacja tkanek i DNA
- baza informacji

Do tej chwili kolekcja liczy około 3000 osobników

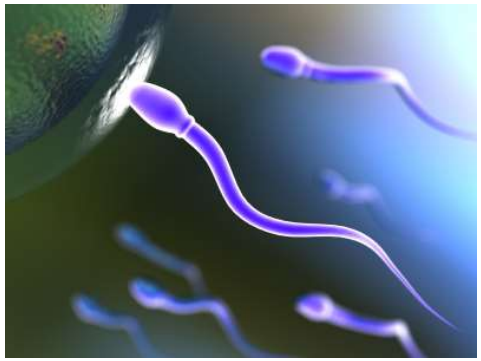

ROK 2019
populacja w Europie liczy **7532** osobniki, w tym 5368 w wolnych stadach

W Polsce cała populacja to **1820** os. (24%) w tym 1613 żubrów (30%) na wolności
na sześciu stanowiskach

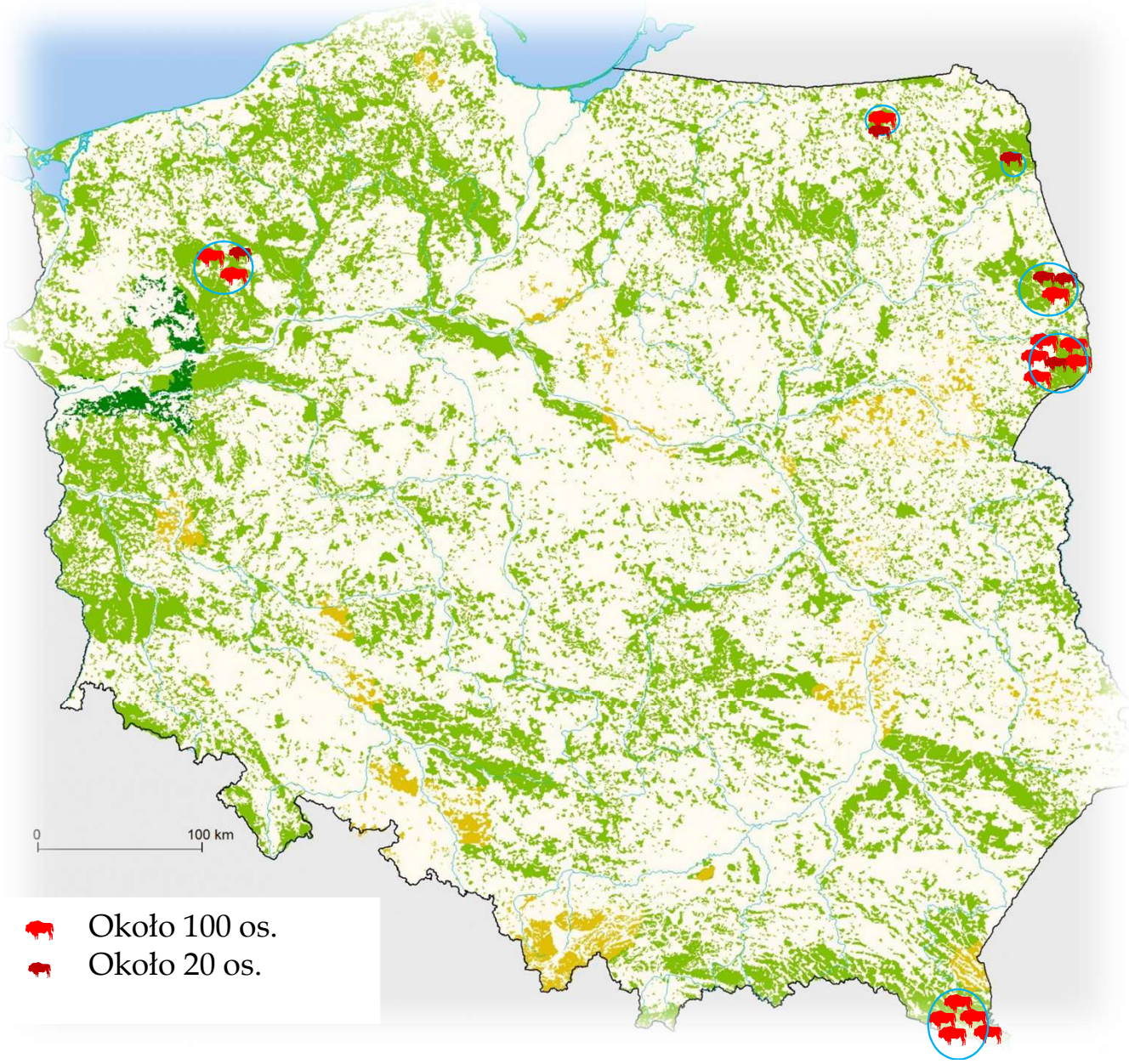

Fot. Cezary Woch

PODSTAWOWE PARAMETRY DEMOGRAFICZNE

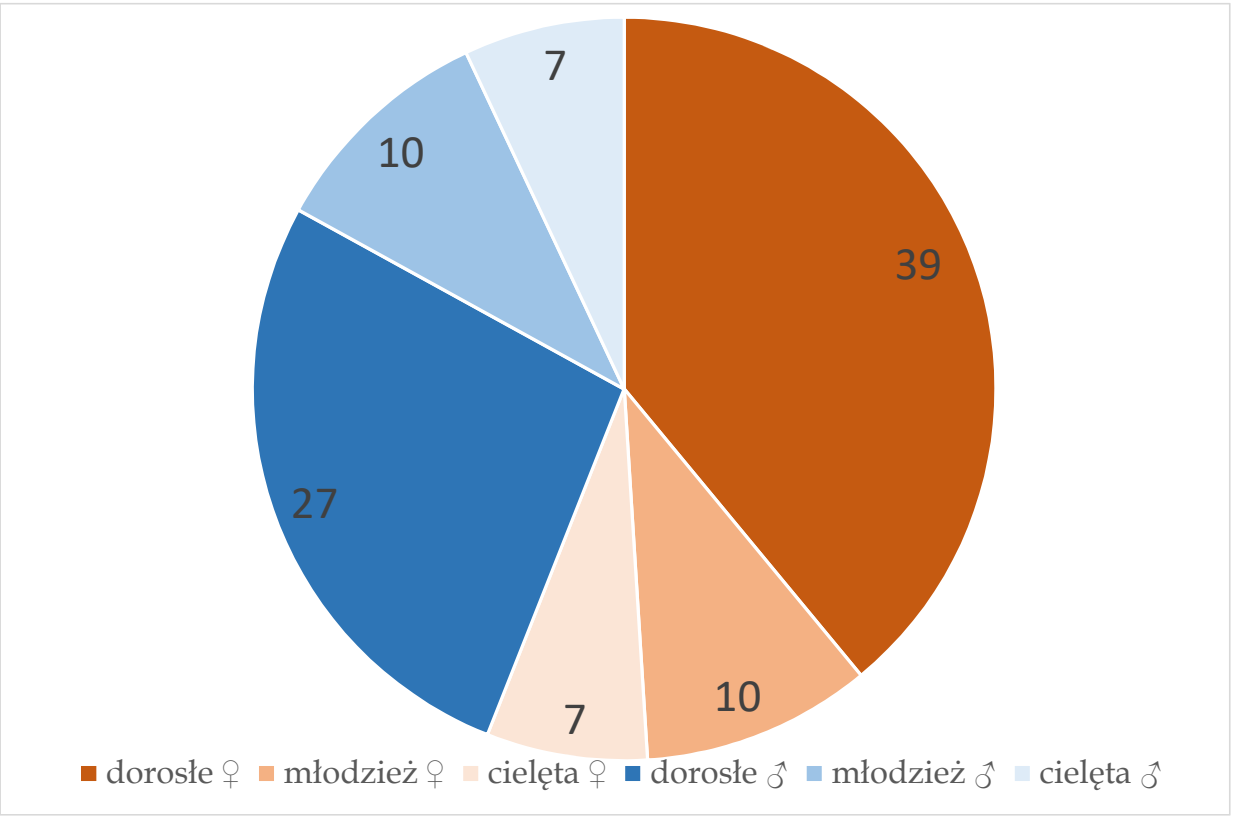

Struktura populacji białowieskiej
(źródło M.K. Krasińscy)

Około 60-65 % dorosłych krów cieli się w danym roku

Przyrost w stadzie to około 14,0 – 17,0%

Upadki naturalne to około 3,0 – 5,0 %

Odstrzał ok. 5,0 – 8,0

Zrealizowany przyrost około 5,9% rocznie

DYNAMIKA PRZYROSTU POPULACJI ŻUBRA W EUROPIE I POLSCE

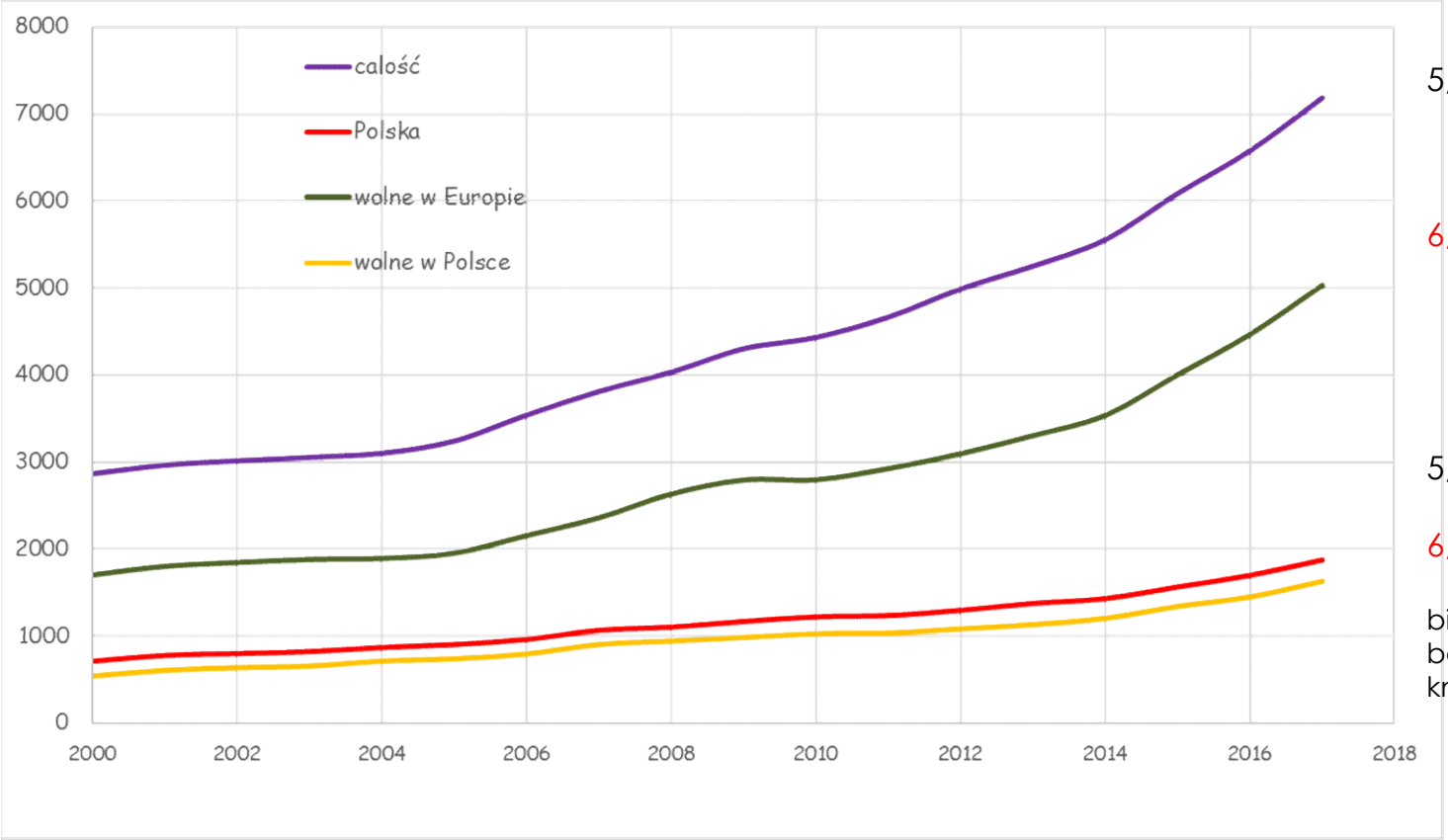

Roczny przyrost

5,6%

6,6%

5,8%

6,6%

białowieskie 4,2%
boreckie 4,5%
knyszyńskie 10,8%

PODSTAWOWE PARAMETRY DEMOGRAFICZNE

tytuł	Finans.	wartość	koordynator	partnerzy	lata
KRAINA ŻUBRA	LIFE	2,8 mln euro	IBS PAN	LP (4), Fundacja Zielone Płuca Polski, BPN	2006-2010
OCHRONA IN SITU ŻUBRA W POLSCE – CZĘŚĆ PÓŁNOCNO-WSCHODNIA	POIiŚ	12,7 mln	SGGW	LP (8), BPN	2010-2014
OCHRONA IN SITU ŻUBRA W POLSCE – CZĘŚĆ POŁUDNIOWA	POIiŚ	4,4 mln	RDLP Krosno	LP (6)	2010-2014
OCHRONA ŻUBRÓW IN SITU W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM	POIiŚ	1,5 mln	ZTP	LP (4)	2010-2013
OCHRONA EX SITU ŻUBRA *BISON BONASUS* W POLSCE	POIiŚ	7,5 mln	SGGW	LP (3), SMŻ	2010-2014
ROZWÓJ METAPOPULACJI ŻUBRA W PÓŁNOCNO-WSCHODNIEJ POLSCE	EOG	3,6 mln	SGGW	LP (15)	2015-2016
DYWERSYFIKACJA I ROZWÓJ POPULACJI ŻUBRÓW W PÓŁNOCNO-ZACHODNIEJ POLSCE	LIFE+	2,2 mln	ZTP	LP (4)	2014-2018
KOMPLEKSOWA OCHRONA ŻUBRA PRZEZ LASY PAŃSTWOWE	Fundusz Leśny	40 mln	DGLP	LP (24), SGGW, SMŻ, BPN	2017-2020
KOMPLEKSOWA OCHRONA ŻUBRA	POIiŚ	33 mln	SGGW	LP (25), BPN	2019-2023
ROZWÓJ BAZY OBSŁUGI ŻUBRÓW	POIiŚ	4,6 mln	ZTP	-	2019-2023

WARTOŚĆ PROJEKTÓW (w tys. zł)

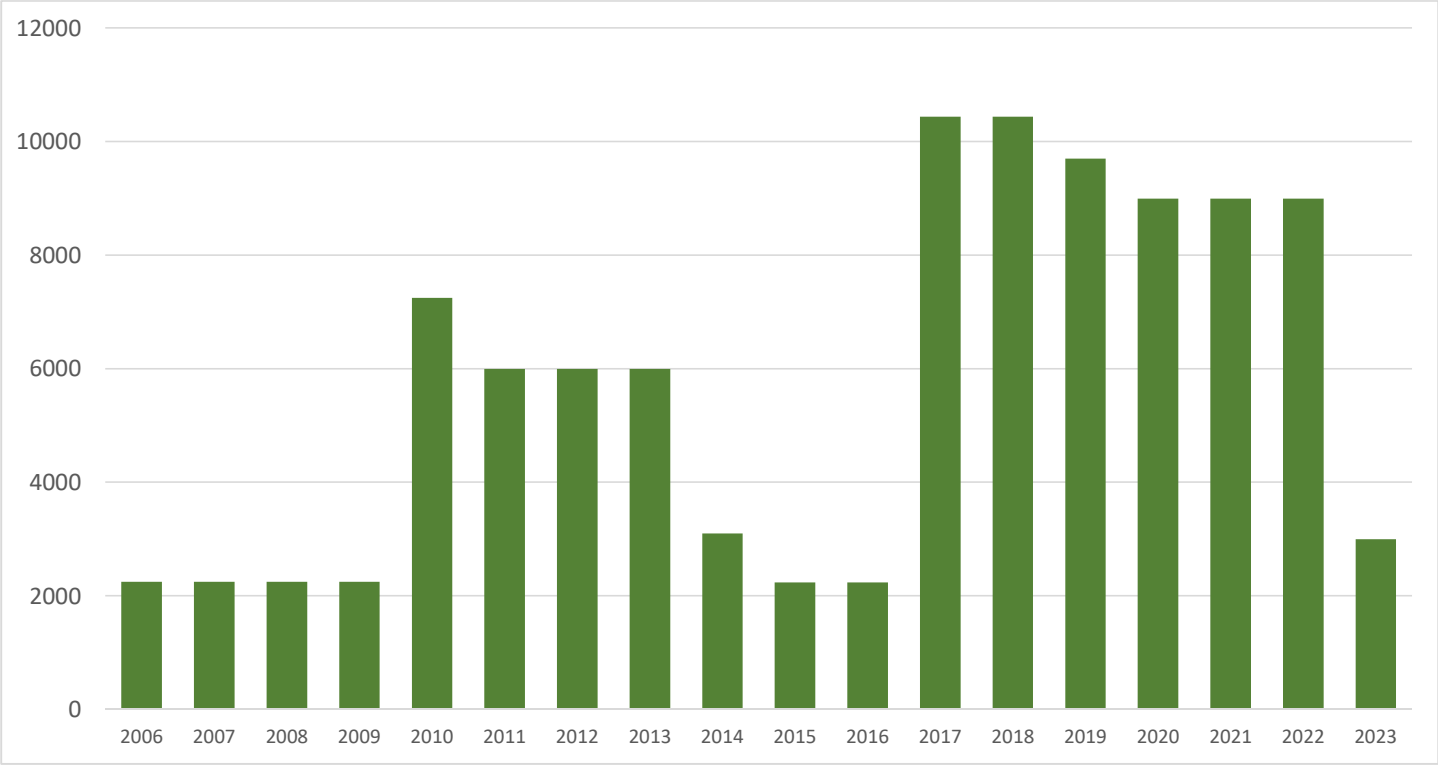

ILE WART JEST ŻUBR

Wartość przy przekazywaniu do hodowli – 4 tys. za 1. rok , za kolejne 2000 zł

Wartość projektów na 1 żubra [w tys. zł]

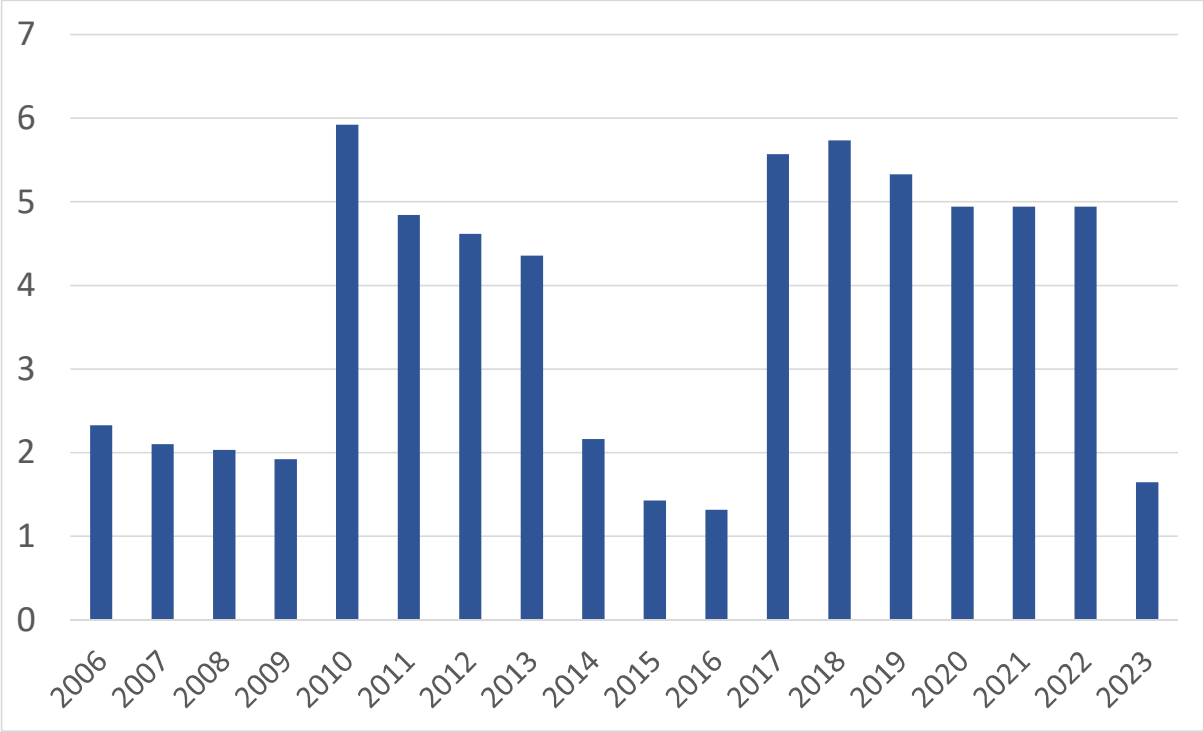

Odstrzał komercyjny: ok. 35 tys. samiec ok. 15 tys. samica

WARTOŚĆ ŻUBRA

Gatunek osłonowy – utrzymanie siedlisk i wzrost różnorodności biologicznej

Wzrost atrakcyjności terenu – turystyka (?)

Wykorzytsanie wizerunku

NAJISTOTNIEJSZE ZAGROŻENIA:

- niewielka liczba stanowisk (zbyt mała populacja)
- ograniczona pula genowa (inbred i niska zmienność genetyczna)
- zbyt duże zagęszczenie (większe szanse transmisji chorób i pasożytów i większe szkody, wypadki, zmniejszona akceptacja)

ale również:

- nieprawidłowa edukacja i nie kontrolowana turystyka
- brak decyzyjności (niemożność czynnej ochrony gatunku)

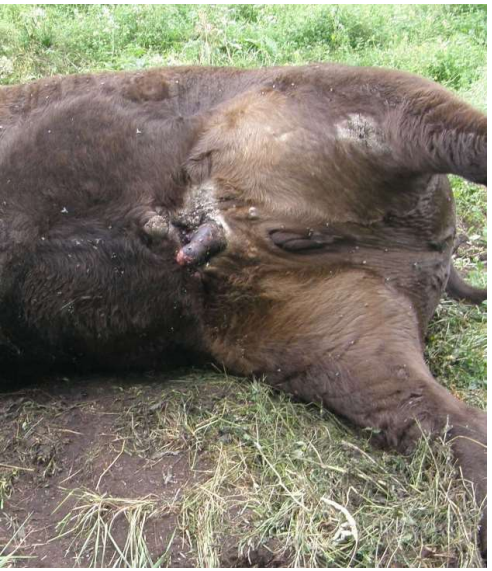

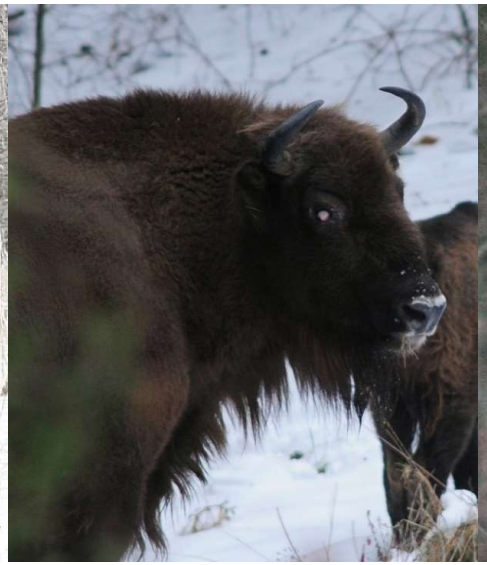

CHOROBY, PASOŻYTY, SZKODY

BRAK AKCEPTACJI

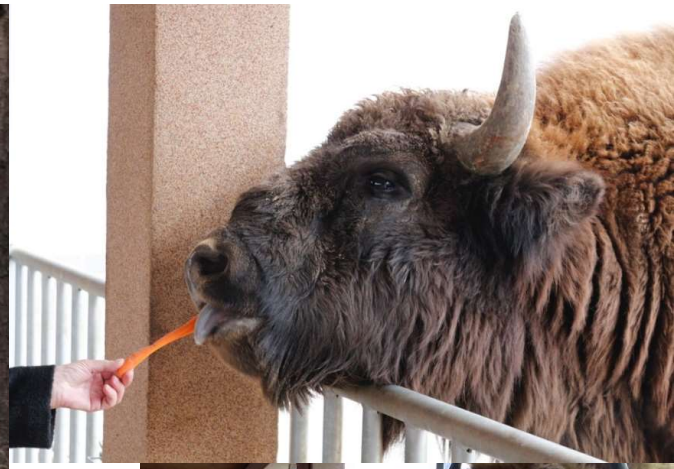

EDUKACJA CZY JEJ BRAK

BRAK DECYZYJNOŚCI

GRUŹLICA w OHŻ SMARDZEWICE

2013 – padły samiec ze stwierdzoną gruźlicą
2014 – badanie stada, 25% pozytywnych, wniosek o eliminację wszystkich (około 24 żubrów), odmowa zgody przez GKP
2015-2018 – badanie przyżyciowe – łącznie około 60 immobilizacji, usuwanie pozytywnych
2018 – likwidacja resztek stada

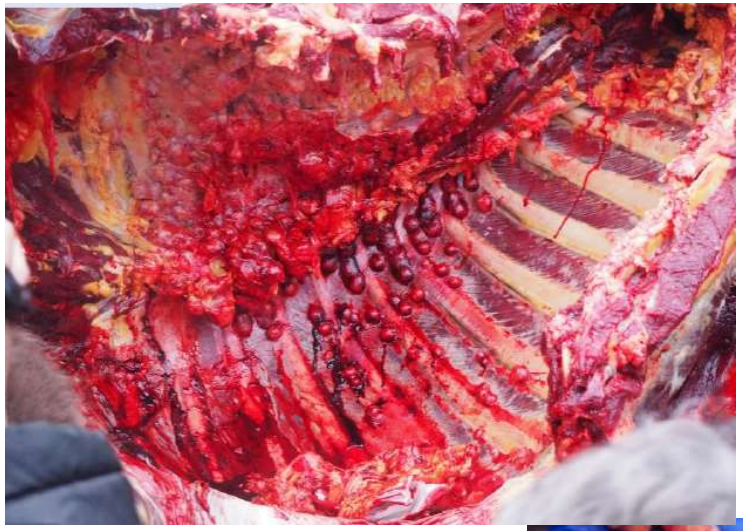

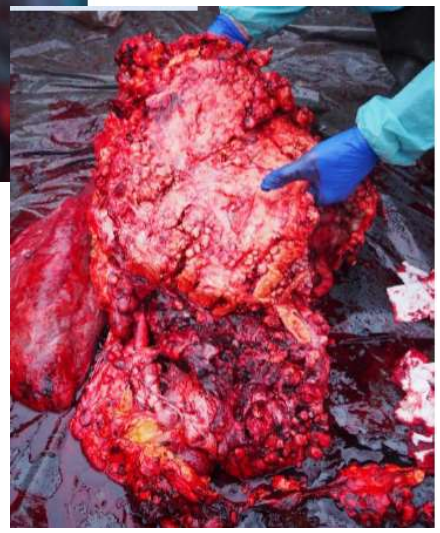

JAKA PRZYSZŁOŚĆ CZEKA ŻUBRA W POLSCE ??

może tak (z zarządzaniem i pozyskaniem)

ROK 2029

populacja w Europie liczy **13342** osobniki, w tym 9318 w wolnych stadach

W Polsce cała populacja to **3143** os. (24%) w tym 2730 żubrów (29%) na wolności na 24 stanowiskach

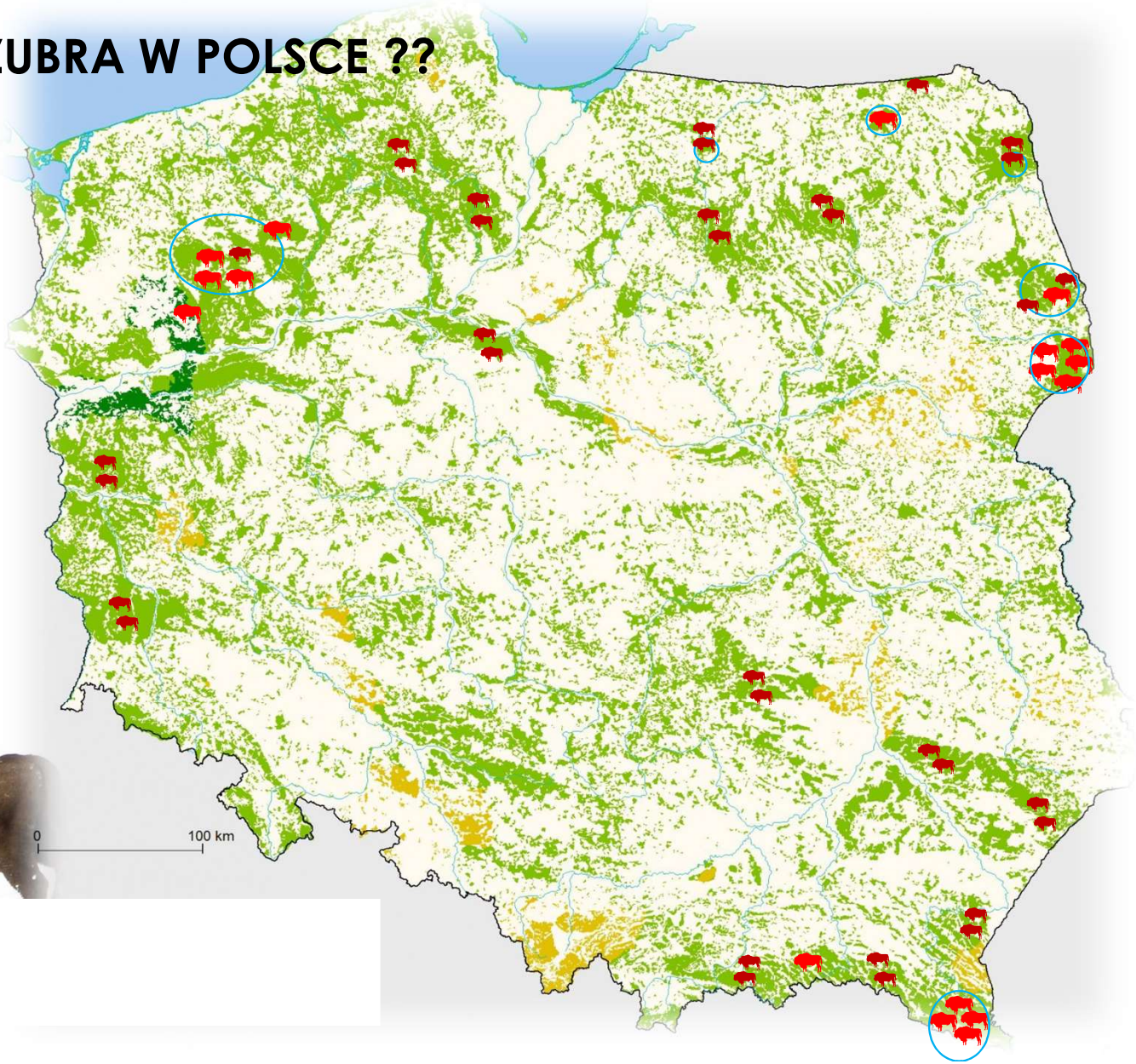

JAKA PRZYSZŁOŚĆ CZEKA ŻUBRA W POLSCE ??

czy tak (bez zarządzania):

ROK 2029

populacja w Europie liczy **9342** osobniki, w tym 6318 w wolnych stadach

W Polsce cała populacja to **1373** os. (15%) w tym 1167 żubrów (18%) na wolności na 9 stanowiskach

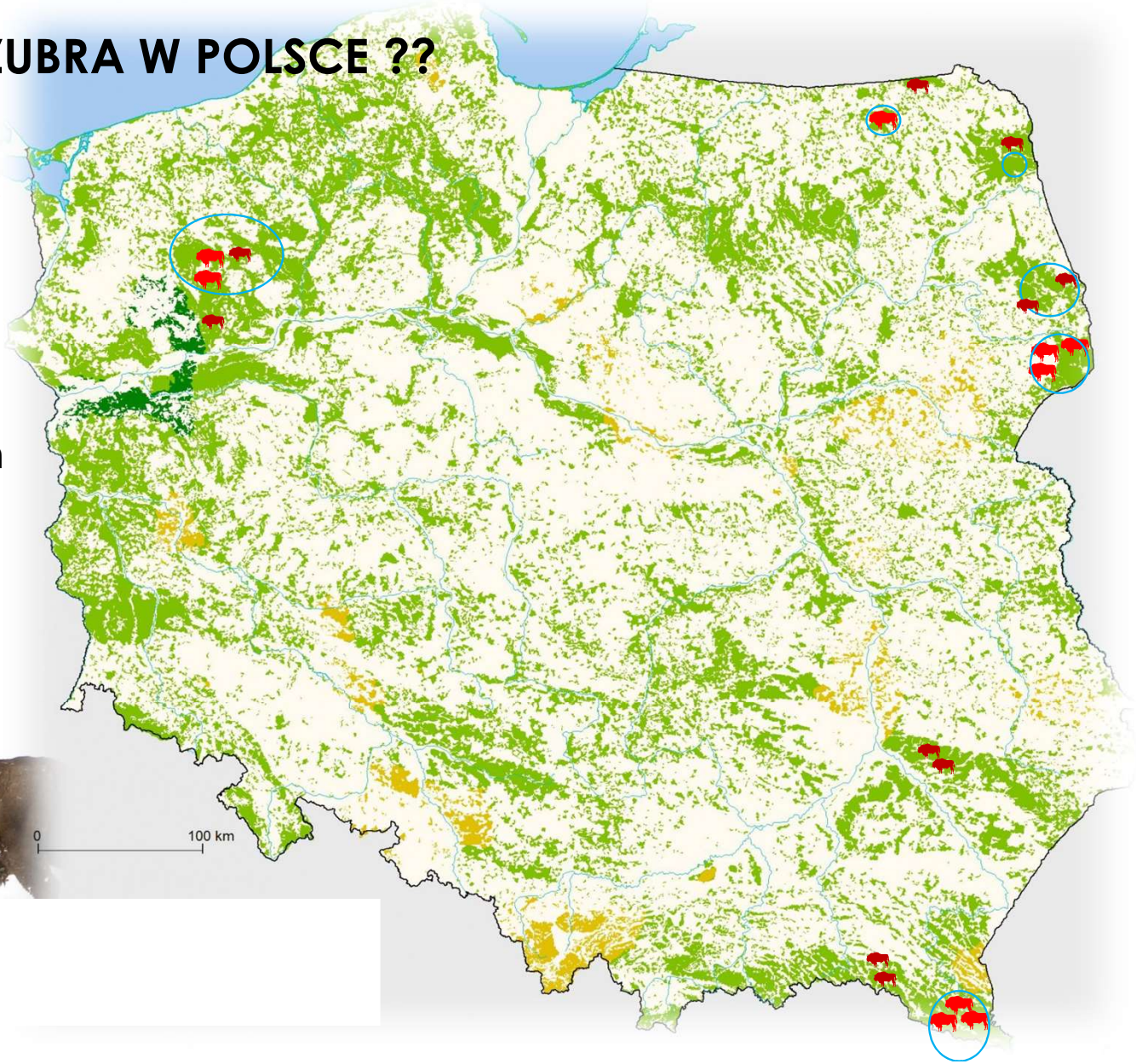

Dziękuję za uwagę